

Капіталізація регіональних активів

Протягом 2008-2009 рр. відділ проблем розвитку фінансово-кредитних відносин в регіоні Інституту регіональних досліджень НАН України виконував бюджетну тему «Наукове забезпечення підвищення рівня капіталізації регіональних активів» (Постанова бюро Відділення економіки НАН України від 25.09.2007 р., протокол № 8, д.р. № 0107U011976) під керівництвом д.е.н., проф. М.А. Козоріз.

Актуальність тематики обумовлена пошуком шляхів забезпечення ефективного розвитку суспільства на основі раціонального використання національного багатства, ресурсів, активів, держави, окремих територій та суб'єктів господарювання. Одним із критеріїв виміру раціональності використання ресурсного потенціалу суб'єктів економіки є рівень їх капіталізації, оскільки капіталізація регіональних активів – це фундаментальний показник ефективності використання капіталу, який дозволяє оцінити не тільки конкурентоздатність окремого підприємства, але й перспективи стабільного розвитку економіки в цілому. Управляти капіталізацією суб'єктів господарювання регіонів означає управляти розвитком території, ринковою вартістю її активів, включаючи не тільки виробничий, а й людський капітал, враховувати географічні, соціальні, культурні та інші особливості. Саме такий напрям оцінки розвитку економіки регіонів відповідає тим глобальним змінам, які відбуваються у світовій системі управління економічними процесами.

В умовах сучасного відкритого ринку значно зросла вагомість регіонів у забезпеченні конкурентоспроможності держави. Недооцінка регіональних активів належить до числа найбільш вагомих факторів, які разом з тим, суттєво впливають на темпи розвитку вітчизняної економіки.

Як показує зарубіжний досвід, зростання капіталізації регіональних активів – це прямиий шлях забезпечення їх конкурентоспроможності в ринковому середовищі, підвищення рівня інвестиційної привабливості для вітчизняних та іноземних інвесторів.

На міжнародному рівні показники капіталізації широко використовуються для оцінки розвитку різних країн, суб'єктів господарювання. В Україні питання капіталізації є недослідженими, дуже часто залишаються поза увагою державних і місцевих органів управління. В практиці господарювання використовуються різні і часто суперечливі підходи до оцінки капіталізації, що шкодить державним, регіональним, місцевим інтересам, ускладнює вирішення економічних та соціальних проблем. Аналіз та оцінка ролі регіональних активів у відтворювальних процесах виявилися найменш вивченими. На сьогодні відсутня не тільки концепція, але й методологічна база оцінки капіталізації регіональних активів. Офіційна статистика наразі що не оперує даним терміном.

Проблема зростання капіталізації активів регіону становить науковий інтерес як у теоретичному, так і у практичному сенсі, оскільки проявляється у функціонуванні світової економічної системи, котра включає нові параметри глобального економічного зростання, регіоналізацію економічного простору.

В умовах переходу до постіндустріального типу розвитку економіки рівень освіти, інновації й інформатизація стали визначальними факторами соціально-економічного розвитку суспільства. Провідну роль в економіці почали відігравати високотехнологічні компанії, в яких фізичний капітал перестав відігравати визначальну роль, значно зросла роль людського та інтелектуального капіталів, нематеріальних активів. За таких умов важливого значення набула оцінка ролі інтелектуального капіталу та нематеріальних активів у формуванні рівня капіталізації підприємств та країни.

Метою дослідження було обґрунтування теоретико-методологічних підходів до обліку і оцінки активів регіону та розроблення методичних рекомендацій з наукового забезпечення процесів підвищення рівня капіталізації регіональних активів.

Об'єктом дослідження було обрано процеси формування, обліку та оцінки вартості регіональних активів.

У результаті проведеного дослідження отримано низку важливих теоретичних та прикладних результатів. Зокрема, обґрунтовано методологічні положення та розроблено методичні підходи до оцінки капіталізації регіональних активів, визначено коло проблемних питань наукового забезпечення капіталізації регіональних активів, запропоновано класифікацію регіональних активів, визначено функції капіталізації активів у забезпеченні соціально-економічного розвитку регіонів.

Обґрунтовано концептуальні засади оцінки капіталізації регіональних активів з позиції їх ролі та функцій у забезпеченні соціально-економічного розвитку регіонів. Доведено, що однією з основних причин дотаційності більшості регіонів України є недостатня увага урядових структур до оцінки вартості регіональних активів з позицій повноти і ефективності реалізації ними капіталотворчої функції.

Розроблено класифікацію регіональних активів за критеріями побудови системи національних рахунків, джерелами їх формування, власністю та напрямками використання, що дає можливість розробляти різні механізми підвищення рівня їх капіталізації.

На основі проведеного аналізу обґрунтовано принципи побудови системи статистичного обліку регіональних активів з урахуванням вимог міжнародних статистичних стандартів щодо формування балансів активів та пасивів окремих територіальних одиниць.

Розроблені методологічні підходи до ідентифікації об'єктів капіталізації, визначення точок відліку об'єктів капіталізації в регіоні. Це дозволяє конкретизувати регіональні активи за різними ознаками, обґрунтовувати їх склад для оцінки рівня капіталізації суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності, спеціалізацією господарської діяльності в регіоні, території.

Обґрунтовано характер, особливості та місце активів регіону як об'єктів оцінки капіталізації в економічній системі регіону за видами економічної діяльності як таких, що створюють економічні блага і мають результатом економічний продукт; цінність яких обумовлена наявністю економічних вигод від їх використання. Вибір об'єктів капіталізації здійснюється з урахуванням пріоритетів розвитку та впливу показників доданої вартості регіону.

Розроблено методичний підхід з оцінювання забезпеченості активами суб'єктів господарювання регіону на основі інтегрального методу, що дозволило провести

оцінку та порівняння забезпеченості окремими групами активів та здійснити ранжування регіонів у залежності від темпів їх формування.

Запропоновано підхід до оцінки капіталізації виробничих активів регіону на базі використання інструментарію вартісно-орієнтованого управління, який передбачає уніфікацію термінології капіталізації виробничих активів регіону, систематизацію показників, які використовуються для визначення вартості промислових підприємств регіону, наведення основних формул розрахунку капіталізації виробничих активів. У роботі сформульовано основні принципи побудови системи факторів вартості.

Поглиблено методичний підхід до визначення впливу інновацій на ринкову вартість підприємств регіону шляхом оцінки впливу інноваційних проектів та створених за рахунок інноваційної діяльності нематеріальних активів.

Окреслено перспективні напрями підвищення капіталізації регіональних активів на регіональному та загальнодержавному рівнях.

Основні теоретичні положення та практичні рекомендації, отримані в процесі дослідження, пройшли апробацію та знайшли прикладну реалізацію.

За результатами проведених досліджень підготовлено наукову доповідь «Концептуальні основи оцінки рівня капіталізації регіону», в якій обґрунтовано теоретичні та методологічні засади дослідження капіталізації в умовах наростання впливу глобалізаційних процесів. Висвітлено стан розробленості проблемних питань, пов'язаних з обліком регіональних активів, вибором методів оцінки рівня капіталізації активів основних суб'єктів економіки: промислових підприємств, банківських та небанківських установ. Запропоновані принципи управління капіталізацією інноваційно активних підприємств. Доповідь скеровано Міністерству економіки України, Відділенню економіки НАН України, Головним управлінням економіки обласних державних адміністрацій Західного регіону України.

Розроблені відділом методичні рекомендації, які містять наукові положення з обліку та оцінки капіталізації активів регіону, прийнято до практичного використання Фондом державного майна України по Львівській області.

Позитивні відгуки отримано на сім доповідних записок, які у формі пропозицій та рекомендацій направлено у Міністерство економіки України, Головне управління статистики у Львівській області, управління економіки обласних державних адміністрацій, суб'єктам господарювання регіону та фінансовим установам.

За результатами досліджень опубліковано 96 наукових праць загальним обсягом 128,62 д.а., в т.ч. 2 одноосібні та 6 колективних монографій; 4 брошури, 64 статті, 20 матеріалів і тез конференцій.

Надійшло 09.03.2010 р.